UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Episcopus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

quis ſibi apud auditores eloquentia cumulat: item viuacitas: ea enim quæve præclara facta ab interitu aſſerit, dicente poeta:

O ſacer & magnus vatum labor! omnia fato
Eripis & populis donas mortalibus æuum.

Ouid.

Iamq; opus exegi, quod nec Iouis ira nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.

Alata fert talaria: ſermo enim velox eſt, & ob id à Homero alata exprimuntur verba 1. Iliad. eodem enim momento ex ore loquentis egrediuntur, & auribus auſcultantium excipiuntur. Virgam defert, qua fingunt Mercurium animas ab orco vocare, aliis demittere, quod nihil aliud ſignificat, quam plurimos è mortis faucibus ſubtrahi, quo ſcarnifex expectet, mox ad ſupplicium rapturus, & ſi velit, in mortem impellat rurſus. Ita Cicero communi voce ob necatum Clodium, Milonem eripuit eloquentiæ viribus: ita & Popilium Lenatem, Cœlium & innumeros alios: Is eadem fandi maieſtate Lentulum, Cethegum, Sextilium, atque eius farinæ homines potentiſſimos morti tradidit. Eſt & eius virgæ natura, ventos excitare, & tranare nubila: quod indicat eloquentiam ſolum ſeditiones commouere, & ſi eas cupiat ſedare poſſe. Ita feciſſe Curionem apud Ariminium in Cæſarem legimus: Ita & Cicero turgidum Cæſaris in Deiotarum pectus pacauit. Virga hæc ſomnos dat, ac adimit: Ita eloquẽtia inertes ſopitosque ad exercendum ſe admonet, quum præmia opulentiſſima proponit, & decoris memores eſſe iubet, ſopit nimiũ audaces & temerarios, quum non orare ſit, ſed potius latrare. Serpens eſt implicitus virgæ, quod prudentia maxime oratorem deceat. *Boccacius lib. 12. c. 26. Cic. de claris Oratoribus.*

¶ EMBLEMATA.

Eloquentia fortitudine præſtantior.

Alciati Emblema CLXXX.

Arcum læua tenet, rigida fert dextera clauam,
Contegit & Nemees corpora nuda leo.
Herculis hæc igitur facies? non conuenit illud
Quod vetus, & ſenio tempora cana gerit.
Quid quod lingua illi leuibus traiecta catenis,
Queis fiſſa faciles allicit aure viros?
An ne quod Alciden lingua non robore Galli
Præſtantem populis iura dediſſe ferunt?
Cedunt arma togæ, & quamuis duriſſima corda
Eloquio pollens ad ſua vota trahit.

¶ FABVLA.

De Arione.

De piſcibus nihil tali quod meminerim legi, niſi quod Delphines, neſcio qua humano generi familiaritate coniunctos ferunt: vnde & Arionem quendam tergo huius piſcis inſidentem, per tumidos fluctus maris euaſiſſe, hiſtorica ſeu potius fabuloſa narratio eſt. Vectorem ipſum fidelibus canentem faciunt, quo nauigationi facilior fides ſit, mulcente aures muſica & nauigium ſubleuante. Viſum eſt enim fabulam non admitti, niſi color mendacio quæreretur, gubernaculum, malus, vela, remi deerant, pro iis omnibus vnius muſicæ ſuauitas ſubrogata eſt.

Vide locum de Facundia, vbi Adagia huc pertinentia inuenies.

Emptio.

¶ DEFINITIO.

EMPTIO, Græce ἀγοραϲία, ας, ἡ, & ἀγοράζω, emo dicitur. Hebr. *Mikneh*, à verbo *Kanach*, emit, acquiſiuit, nactus eſt. Vnde emptitius adiectiuum. Emptitiæ res dicuntur, quæ emptæ ſunt: & emptitius miles, mercenarius.

¶ LOCI BIBLICI.

Emere & vendere quomodo oporteat, *Gen.* 23. *v.* 9 13. & 15. *v.* 13. & 33. *v.* 19. & 41. *v.* 57. & 42. *v.* 1. & c. *Leu.* 19. *v.* 13. 35. & 25. *v.* 14. 47. *Deut.* 15. *v.* 1. & 25. 13. 2. *Sam.* 24. 21. *Prou.* 11. *v.* 1. 26. & 16. *v.* 11. & 20. *v.* 10. 23. *Eccl.* 27. *v.* 2. & 42. *v.* 25. *Eſa.* 23. *v.* 18. *Ier.* 32. *v.* 6. *Ezech.* 45. 10. *Mich.* 6. 16, *Matth.* 7. 2. *Luc.* 14, 18. 1, *Cor.* 7. 30. 1. *Theſſ.* 4. 6.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Emptionis exempla: Abraham emit ſeruos, *Gen.* 17. *v.* 27. Speluncam duplicem, 23. 16. Iacob partem agri, 33. 19. Potiphar Ioſephum 37. 36. Iacob & filii eius frumentum, 42. *v.* 1. 2. Ioſeph terram Ægypti 47. 20: Dauid aream, 2. *Sam.* 24. 24. Amri montem Samariæ, 1. *Reg.* 16. *v.* 23. 24. Negotiatores Regis, 2. *Paral.* 1. *v.* 16. 17. Ieremias agrum, *Ierem.* 32. 7. Principes Sacerdotum agrum Figuli, *Matth.* 27 7. Ioſeph ſindonem, *Marc.* 15. 46. Maria Magdalena, &c. Aromata, 16. *Ver.* 1. 2. Filius Dei Eccleſiam ſuam. *Act.* 20. 28. 1. *Cor.* 6. 20. & 7. 23. 1. *Pet.* 1. 19. 2. *Pet.* 2. 1.

¶ EXEMPLA PROFANA

Turiaci, mercaturam exercentes, abſque omni ... mania: apud quos, ſi quis domum emerit, ſacra facere ... Epicomæi fano, ſi vero prædium, in vico quem inhabitat ... re coram magiſtratu ſolet, quod reuera iuſtè emat, ... agat, nec arte dolore vllo. Eodem modo & magiſtratus ... dentem iurare iubet, quod ſine malo dolo vendat. ... *ne* 42.

Themiſtocles prædium diſtrahens iuſſit pronunciare ... num bonum illud habere. *Plut. in apoph.*

Cornelius aſinam pecunia onuſtam in forū produxit ... ſorum, eum fundum emiſſet. Vnde Corneliæ genti ... mentum datum eſt. *Macrob lib. 1. Satur. c. 6.*

Q. Mutius Scæuola Pont. Max. eloquentium iuris ... iuriſperitorum eloquentiſſimus: cum aliquando ... fundus, cuius emptor erat, ſemel indicaretur, idque ... ſet: dixit, ſe pluris æſtimare, addiditque centum millia ... officio boni viri non diſcedebat. *Rutil. in eius vita.*

Hermes Philoſophus Ægyptius auditor Syriani ... ſcipulus Procli, ſub Hadriano principe, necnon ... doctrina præditus, ſi quid empturus, minus iuſto ... tur, ipſe nihilominus iuſtum promebat: ſi quid ... vltra appetebat. *Suid.*

Epiſcopus.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA

EPISCOPVS componitur ex ἐπὶ quod ſignificat ... ἡ, id eſt, ſpecula: & σκοπὸς, οῦ, ὁ, quod eſt ſpeculator ... inſpectator interpretari. Inde epiſcopatus, ... officium. Epiſcopium, locus vbi epiſcopus commoratur ... *materia vide infra, vbi Prælatus.*

Nehem. cap. 11. *v.* 22. Huzzi filius Bani, Leuitarum ... eſt inſpector, viſitator, præfectus, præpoſitus, Pekid ... viſitauit, inuiſendi curam ſuſcepit,) nominatur ... Latino.

Epiſcopus, magiſtratus nomen fuit apud veteres ... nos, vt docet Etymologicon trilingue Lugdun. ... pag. 280. 281. Ab Ethnicis ad functiones ſacras in Eccleſia ... vox apte deducta: ibi nempe Epiſcoporum munus ... mis. Nam de grege filii Dei ſeriò agitur.

¶ BIBLICI LOCI.

Chriſtus Dei filius vnicus animarum noſtrarum ... ſcopus appellatur. 1. *Petr.* 2. 25.

Eccleſiæ veri paſtores & inſpectores Epiſcopi ... 20. 28. *Phil.* 1. 1.

Epiſcopos fidos & verè Chriſtianos deſcribit Apoſtolus ... 2. *Tit.* 1. 7.

¶ SIMILITVDINES.

Chryſoſtomi: quemadmodum medicus quando ... tur ad infirmum, ſtatim de ſtomacho eius interrogat ... ponere primum feſtinat: quia ſi ſtomachus ſanus eſt ... validum eſt. Ita ſi ſacerdotium integrum fuerit, ... ſi autem corruptum fuerit, tota Eccleſia marcida eſt. ... *homil.* 38.

Sicut cor ſapientiæ locus eſt: Ita ſacerdotes ... pientiæ ſpiritualis. *In Matth.* 21. *homil.* 38.

Quemadmodum quum videris arborem pallentibus ... cidam intelligis, quia aliquam culpam habet ... quum videris populum indiſciplinatum & irreligioſum ... bio cognoſce, quia ſacerdotium eius non eſt ſanum. ... *hom.* 38.

Quemadmodum qui principatum affectant filii, ... intuentur longam patrum ſuorum ſenectutem: Sic & ... cum viderint futurum, vt Epiſcopus ad longum ... gnitatis ſuæ munere fungatur, quemadmodum ... deturbare illum imperio ſatagunt: omnes in ... fici cupientes, ac ſinguli honorem illum ad ſe deferri ... piſcopus ſi rem recta ratione ac iudicio aggredi volet, ... tinus. Epiſcopo aduerſantur, donec illum eiecerint, ... datos intromiſerint. Perinde eſſe videas, vt ſi quis ... tas habet eadem naui vna ſecum nauigantes, qui ... tum nautis, tum vectoribus aſſidue horisque ſingulis ... *Lib. 2. de Sacerdotio.*

Quemadmodum in prælìis videmus generoſiſſimos ... lites alacriter manum cum hoſte conferere, eodemque ... rat, fortiter occumbere: Ita oportere puto animatos eſſe ... niſterii iſtius functionem ſe conferunt: videlicet vt ... ſummoueri iuxta parati ſint. *Lib. 3. de Sacerdot.*

Rex aliquis ſi cui ex ſubditis honorem hunc ...

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

...tem habeat quoscunq; velit in carcerem coniiciendi, eos... relaxandi, is nimirum beatus ac mirandus iudicio om... At vero qui à Deo tanto maiorem accepit poteſtatem, ...celum terra precioſius eſt, quanto etiam animæ corpori... hic itane vilem à Deo dignitatem accepiſſe nonnullis ...bet? *Lib. 3. de Sacerdotio.*

...*des parentes*, ſi eorum liberi principes quoſdam magna... ...enderint, opem certe nullam illis afferre poſſunt: Quomo... ...dotes, non principes, reges, ſed ipſum Dominum nobis in... ...ſæpenumero concilient? *ibidem.*

...*ſacerdotij* optione propoſita (quod quidem regno tanto eſt ...quantum ſpiritus & carnis interuallum eſſe poteſt) ſu... quiſquam contemptus, ac faſtidii nos accerſere? Qui ve... abſurdum? eas prouincias paruas reſpuunt, vt deliros in... at eos qui hoc idem in maxime excellentibus factitant, libe... amentiæ crimine, inſolentiæ autem ac ſuperbiæ reos a... Perinde quaſi ſi quis eum, qui bouillum armentum deſpice... armentarius eſſe recuſaret, animi quidem inſolentia ne... præditus eſſet, mentis autem alienatione prorſus laborare ...aretur? *ibidem.*

...*Hieronymus*: vt ſal omnem cibum condit, nec eſt aliquid tam ...quod absque eo guſtum demulceat: Ita mundi totius & pro... Eccleſiæ condimentum Epiſcopus eſt: qui ſi infamatus fuerit, ...per negationem, ſiue per hæreſim, ſiue per libidinem & (vt ſe... ...dicam) per vniuerſa peccata, à quo alio poterit condiri, cum ipſe ...omnium condimentum? *Contra Luciferianos.*

Quandoquidem & paſtores, quamdiu noxia beſtia moleſta non ...ſub diem aut populum porrecti, fiſtula canunt, ſinentes oues ...pro ſuo arbitratu paſcere. Verum ſimulatq; ſenſerint alicun... ...porum incurſionē imminere, mox abiecta fiſtula fundam arri... ...& omiſſo calamo, fuſtibus & ſaxis obarmant ſeſe, proque ſe... ...conſiſtentes, magno longoque eiulatu vociferantes, frequenter ...ſæpe feram priusquam irrumpat, abigunt. Itidem & nos ... Superioribus enim diebus in Scriptura velut in prato lu... ...theasque ducentes nihil in oratione attigimus contentio... ...eo quod nullus eſſet qui nobis obturbaret, aut moleſtus ... Cæterum quoniam hodie lupis omnibus ſæuiores Iudæi oues ...circumuallaturi ſunt, ad pugnos & pugnam accingamur o... ...ne quid nobis ereptum cedat in prædam ferarum. *Aduerſus ...iratione.*

...*Germani epiſcopi*: oculo corporis, quod eſt membris omnibus ...at precioſius, Epiſcopum aduertimus ſignificatum, qui ...fidei ſuæ ac doctrinæ prædicatione, velut oculus quidam, Ec... ...corpus illuminat. Qui ſi per ſimplicem fidem ac ſanctam con... ...nem, Catholicus & fidelis doctor, extiterit, poteſt populus ...doctrinæ ac formæ ipſius exemplo in lumine ſemper ve... ...manere. Verum ſi is qui lumen cæteris præbere videtur, per ...fidem, aut per turpem conuerſationem nequam & perfidus ...extiterit, ſine dubio vitæ ac perfidiæ ſuæ exemplo totum cor... ...tenebroſum efficere: Vnde non immerito de tali oculo ...dicit: Si lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, tenebræ ipſæ ...ſunt? hoc eſt, Si huiusmodi doctor, qui lumen fidei ex ſe ...cæteris debet, per hæreſin occæcatus tenebroſus extiterit, ...in populo illo poſſint eſſe tenebræ peccatorum, debemus ...*in 6. cap. Matth. fol. 435.*

Vide Paſtor, Prælatus, Sacerdos.

Equus.

¶ Biblici Loci.

Qui fortitudo à Deo eſt, *Iob.* 39. 22. Equi albi viſio, *Apoc.* 6. 2. ru... v. 4. nigri, v. 5. pallidi. v. 8. Equorum Salomonis numerus, 1. *Reg.* 4. 26. Equites eius, 10. 26. Equos ne multiplicet ſibi Rex, ...17. 16.

...*Hebr.* equus. *Sus* dicitur, & habet cognationem cum verbo *Nos*; ...eſt enim equus admodum celer in fuga.

¶ Philoſophicæ Sententiae.

De equo. Dial. XXXI.

Franciſci Petrarchæ.

Gav.

Equo agili delector. R. Ferociſſimo, & inquietiſſimo animante, ...que & inexpleta voragine. G. Equo libens circumuector. R. ...multo eſt peius mari turbido quam frementi equo rapi. Nul... animal inſolentius domino ſuo eſt, nec inepte iam equorum ...moribus in prouerbium venit, bis equum male facere, quod ni... ...hinc humilis, hinc ſuperbus ſit, qui illis viribus, eaque pernicita... ...pro vili cibo fieri alterius, domarique & duris ſtringi faſciis, no... ...que & fune vinciri, freno frenari, ferro calciari pertuſa clauis vn... ...ferro vrgeri, ferratum ferre victorem, turpem carcerem ac graue ſeruitium pati poſſit? Inde autem quaſi indomitus non tantum pro libero ſeſe gerat, ſed vt domini ſui hoſtis agit omnia. Si currendum eſt, ſtimulos non audit. Si ſubſiſtendum, frena mordicus rapit. Si fremendum, torpet. Si latendum, fremit. Obſequioſum illud (vt perhibent) fidumque animal, de quo tam multæ iactantur fabulæ, animal nobile, regium, optabile, colendumque, dignumq; quod enormi pretio comparetur, anxia nutriatur cura. Imo vero animal, quod ſi cōferantur cum obſequiis tædia, nemo ſapiens emat, nemo diligens paſcat, animal & otii impatiens & laboris, illo timidum, hoc deiectum, nunc impetuoſum animal, nunc ignauum, nunc audax, nunc trepidum, nunc volatile, nunc caducum, hinc culicum metuēs atque vmbrarum, hinc dominum ſuum ſpernens, diuerſisque illum viis in diſcrimen trahens. Quis contumaciam, quis morſus, aut calces explicet? Quis hinnitus, & aſcenſoris impatientiam, ac ſeſſoris? Equidem, quot equorum mores, totidem equitum conſtat eſſe pericula. G. Equorum ſtudio detineor. R. Mirarer, niſi ingentes viros vſque ad ludibrium captos hoc ſtudio meminiſſem. Quis Alexandrum Macedonem non audiuit amato equo tumulum erexiſſe, vrbemque de equi nomine appellatam? ſed nihil in illo mirabile viuente impetus & animi feruor facit. Mirabilior in Auguſto, quamvis minor ineptia, neque enim vrbem equo ille ſuo inſtituit, ſed ſepulchrum, idque ipſum illi grauitati atque illi ingenio impar fuit. Nam diui Iulii monſtroſus ſonipes an ab ipſo, an ab alio ante ædem Veneris marmorea ſit conſecratus effigie, dubitari poteſt. Minor multo vel ætate vel gloria, verum opibus ac Cæſareo nomine pene æqualis Antonius Verus (vt ſileam) quem victum, quemve amictum equo, quem immodice amabat, exhibuit certe & viuenti ſimulachrum aureum fieri fecit, & mortuo ſepulturam (quo grauius ſtomachemur) in Vaticano extrui, tot inter ſacra oſſa ibi condita, & condenda. Vix credibilia loquimur, vera tamen. Horum ſimiliumque conſcius vates heroum animas apud inferos quoq; equorum ſtudio deditas facit, nec minor ideo, ſed maior eſt vanitas, quæ tam magnos ad ſe animos trahere potens eſt. Neve quis priſcam tantum non modernam amentiam ſuſpicetur, redeat ad memoriam, nec longe ſeu loco, ſeu tempore requirēdus, adhuc enim viuit, nec dum ſenuit, & in terra Italica vobiscum degit is quem nominare non eſt neceſſe, fortunæ vtique vir ingentis, nec parui ingenii conſiliiq;, vir alioqui magni animi, nec inſulſi, vbi quid ſerio agendum incidit, qui tamen ægrotanti equo quem amabat, aureum puluinar ac ſericum cubile ſubſtrauit. Cumque ipſe interim podagra vinctus, atque immobilis medicorum legibus regeretur, nihilominus tamen aut ſeruorum vectus manibus, aut equo altero vix iniectus, & ſuos medicos ſecum ducens equum ægrum ſuum bis terq; cotidie viſitabat, illi ſuſpirans atq; anxius aſſidebat, illum leniter manu tractās, blando murmure ſolabatur. Quid multa? Nullum medicinæ genus intentatum, nil languenti amico debitum prætermiſſum fuit. Fabulam fortaſſe poſteritas vocet, vera res & magno in populo nota eſt. Sic vir fortis curam equi geſſit vt propriam: ſic extinctum luxit vt filium. G. Delectat equitare. R. Eſt id quidem vtile interdum, & celeritati adminiculum, & fatigationi remedium, & nobilitatis inſigne, nec inficior glorioſum vulgo extantem inſigni equo vehi, & cunctis excellere, nec vertice ſolo ſed humeris & toto pene corpore ſupra eſſe. Contra vero laborioſiſſimus, & ſæpe domino ſuo peſtifer immitis equus. Optes iter pedibus agere, tam nulla eſt reſpirandi vel minimum facultas, equeſtre periculum pedeſtri luto, ſeu puluere permutatum velis. Proinde multos media ad mortem rapuerunt equi, multos in mortem impulerunt, aut alliſerunt, aut corporibus oppreſſerunt. Quid? quod non vltimum belli ſemen equi ſunt? Tolle, equos peregrinos, terris incurſus partemque maximam bellicæ cladis abſtuleris, vt quod de ventis in natura, quodque de Iulio Cæſare in hiſtoria eſt quæſitum, expediens ne fuerit aut flare ventos, aut Cæſarem naſci, & de equis ſimiliter quæri poſſit. Tam multa ſunt vtrinque contraria. Nec immerito Theſſalia, quæ prima equos reperit domuitque, prima aureum argenteumq; numerum cudit, prima pelagus rate tentauit. Martis ſeminarium viſa eſt, quod non ſemel tot poſt ſæculis multo, claroq; ſanguine patuit. G. Quam me putas iuuet poeta noſter, vbi nobilis equi ſpiritum, moresque deſcripſit? R. Nec te terret Hebræorum vates vbi ait, Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt, qui aſcenderunt equos. Excute ſingula, non tam illud lene, quam hoc aſperum.

Error.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Errare eſt aliud pro alio putare, vel falſum pro vero putare. *ſecund. Auguſt.* Vnde error, qui Græce πλάνη, ης, ἡ, πλανάομαι, error dicitur. Errare proprie eſt vagari. *Virgil. Recens à vulnere Dido, Errabat ſylua in magna.* Sed quoniam pecudes errando, hoc eſt, vagando paſcuntur: errare aliquando pro paſci ponitur. *Virgil. Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.* Item quia vagando ſæpe à recta via deflectitur: errare aliquando pro peccare, &